

Seletuskiri

maeluministri määruse “Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

1. jaanuaril 2014 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2014–2020, mille raames on Eestil *EL*-i liikmesriigina võimalik saada osa *EL*-i maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetuste – mis on üheks *EL*-i ühise põllumajanduspoliitika kahest nn sambast – andmist reguleerib perioodil 2014–2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (*EL*) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548). Nimetatud määruse artikli 6 kohaselt tuleb liikmesriikidel *EL*-i maaelu arengu toetuste saamiseks koostada maaelu arengu programm, milleks Eesti puhul on „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev määrus on vajalik arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku aianduse toetus” rakendamiseks. Täpsemalt on eelnõu koostatud nimetatud tegevuse liigi raames keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaime- ning maasikakasvatuse toetamiseks – ülejäänud tegevuse liigiga hõlmatud kultuuride keskkonnasõbraliku kasvatamise eest toetuse andmise kohta koostatakse eraldi määrus. Käesoleva määruse alusel antav toetus on põllumajandusliku keskkonnatoetuse lisatoetus, mida on võimalik taotleda üksnes koos põllumajandusliku keskkonnatoetuse põhitoetuse ehk meetme 10 tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ raames antava toetusega.

Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse, nagu ka teiste põllumajanduslike keskkonnatoetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (*EL*) nr 1305/2013 artikkel 28, mille lõike 2 kohaselt on võimalik anda toetust põllumajandustootjatele ja teistele maavaldajatele, hüvitades nende kantavad lisakulud ja/või saamatajäänud tulu, mis on tingitud nende poolt vabatahtlikult võetud keskkonna- ja kliimakoostuste täitmisest põllumajandusmaal.

Taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine suurenes märgatavalt 1960-ndatel aastatel. See küll lihtsustas oluliselt põllumehe tööd, samas kaasnesid sellega aga kõrvalmõjud ja ilmsesid uued probleemid. Taimekaitsevahendite suurtes kogustes kasutamisega kaasneb loodusliku mitmekesisuse vähenemine (putukate ja nendest toituvate lindude hävimine, taimeliikide arvukuse vähenemine jne). Taimekaitsevahendite ühekülgse kasutamise tulemusena võivad välja kujuneda taimekaitsevahendite suhtes resistentsed kahjurid. Kahjulik mõju inimesele avaldub otsesel preparaatidega kokkupuutel ja taimekaitsevahendite jääkide kogunemisel toiduahelate lõpulülidesse. Lisaks sellele, et kasutatavate taimekaitsevahendite jääke jääb keskkonda, jääb neid ka saagi koostisesse. Mullas ja vees mõjutavad jäägid erinevate organismide elutegevust, liiguvad taimedesse ja talletuvad saagis. Taimedest jõuavad taimekaitsevahendite jäägid nii inimeste toitu kui loomade sööta.

Kuigi jääkide registreeritud kogused on väikesed, on tegu ikkagi pidevate doosidega. Pikema perioodi vältel intensiivpõllumajandustoodete tarbimisel ladestuvad jäägid organismi.

Eestis suurenes aastail 2004–2010 taimekaitsevahendite turustamine 27%. Suurima osa kõikidest taimekaitsevahenditest moodustasid herbitsiidid (umbrohutõrjevahendid 80–82%), millest omakorda moodustasid glüfosaati sisaldavad preparaadid 42–67%. Viimastel aastatel on kõige kiiremini kasvanud just glüfosaadi toimeainet sisaldavate preparaatide turustamine (üle kahe korra võrreldes 2004. aastaga). See on otseseks ohumärgiks, mistõttu on otstarbekas pöörata juba ennetavalt tähelepanu sama toimeainet sisaldavate preparaatide ühekülgsel kasutamisele. Eestis määratakse glüfosaati mullast, veest ja toidust alates 2009. aastast. 2009–2011 analüüsiti Eestis NTA mullaseire raames 98 mullaproovi. Taimekaitsevahendite jääke leiti 70 proovist, 39 proovist leiti üks ja 31 proovist enam kui üks jääk. Leitud kogused ei ületanud pinnases lubatud keemiliste taimekaitsevahendite summa sihtarvu (0,5 mg/kg). Toimeainetest leiti mullaproovidest enam trifluraliini (turustamine lõpetatud aastast 2008), glüfosaati ja tebukonasooli.

Põhja- ja pinnavees on taimekaitsevahendite jääke Eestis määratud väheses koguses. Jääkide sisaldused on reeglina jäänud alla lubatud piirnormide. Euroopa Liidus kehtestatud põhjavee kvaliteedistandardi ületamine on tuvastatud vaid korra 2007. aastal, mil leiti piirnormi (taimekaitsevahendite piirsisaldus põhjavees 0,1 µg/l) ületavas koguses glüfosaadi lagunemisjääki. Pinnaveekogudes tuvastatud taimekaitsevahendite jääkide kogused lubatud piirnorme ületanud ei ole.

Eestis kaubeldavast ja imporditavast toidust võeti 2011. aastal taimekaitsevahendite jääkide määramiseks 268 proovi, millest 177 proovi olid kohalikku päritolu toidust. Võetud proove uuriti enam kui 333 erineva taimekaitsevahendi jäägi suhtes. Taimekaitsevahendite jääke ei leitud 181 proovist (65%). Jääkide sisaldus jäi piirnormi piiresse 91 proovis (34%) ja üle piirnormi oli jääke 2 proovis (1%). Üle lubatud piirnormi jääke sisaldasid Eesti päritolu aedoad ja spinat. Alla piirnormi leiti taimekaitsevahendite jääke Eesti päritolu kartulist, maasikast, kurgist, porgandist ning peedist, kusjuures eelnimetatud kultuuridest võetud proovid sisaldasid rohkem kui ühe taimekaitsevahendi jääke.

Enamiku tavapõllumajanduses kasutatavate taimekaitsevahendite kasutamine on keelatud mahepõllumajanduses. Eestis kasvatati 2011. aastal mahepõllumajanduslikult 5,6% köögiviljadest. Maheköögivilji moodustas kogu köögiviljatoodangust 0,8%. Eelöeldut arvesse võttes on otstarbekas edaspidi rakendada mahepõllumajandusest pisut leebemate nõuetega keskkonnasõbraliku aianduse toetust. Kohustuslikul koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade nii toetusesaamise nõuetest kui ka levinumatest taimehaigustest ja -kahjuritest. Taimekaitsevahendite jääkide sattumise vähendamisele toitu, mulda ning vette aitab kaasa glüfosaadikeeld. Mullaproovide tulemuste kasutamine aitab taotlejatel täpsustada taime toitaevajadust ja kasutatavaid väetisekoguseid. Multši kasutamine maasikakasvatuses ning reavahede ja teenindusalade hoidmine rohukamaras ja külvikorra rakendamine võimaldavad vähendada toitainete leostumist mullast.

Toetuse üldeesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralikumate praktikate rakendamist aianduskultuuride kasvatamisel, spetsiifilisteks eesmärkideks on vähendada taimekaitsevahendite kasutamist, tagada tarbijatele tervislikum toit, vähendada toitainete leostumist mullast ning aidata kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele põllumajandusmaastikus. Keskkonnasõbraliku aianduse toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: toetusega hõlmatud hektarid panustavad kõigis kolmes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punktis 4 nimetatud sihtvaldkonnas (4A – elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärasest tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine; 4B – veemajanduse, sealhulgas väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine; 4C – mullaerosiooni tõkestamine ja mulla majandamise parandamine), samuti punkti 5 alapunktis d nimetatud sihtvaldkonnas (5D – põllumajanduse põhjustatud

kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkoguste vähendamine) ja alapunktis e nimetatud sihtvaldkonnas (5E – põllumajanduses ja metsanduses CO₂ säilitamise ja sidumise edendamine) põllumajandusmaa kohta seatud eesmärkide saavutamisele. Toetuse sihtalaks on 1700 hektarit.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Sille Teiter (sille.teiter@agri.ee), juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Gregori Palm (gregori.palm@agri.ee, tel 625 6206). Keeleliselt toimetab eelnõu õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee, tel 625 6165).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 18 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab määruse reguleerimisala, milleks on arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku aianduse toetus” raames antava keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse ning maasikakasvatuse toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Need hõlmavad sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära, taotleja ja toetusõigusliku maa nõuete, nõuetele vastavuse, baasnõuete, keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse, samuti keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja, taotleja taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ning toetuse maksmise kohta.

Eelnõu §-ga 2 kehtestatakse toetatavad tegevused. Lõike 1 kohaselt antakse toetust keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse ning nendega seotud tegevuste elluviimise eest järjepidevalt ühe kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta taotletakse toetust (edaspidi *kohustus*).

Lõike 2 kohaselt antakse keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse eest toetust, kui kasvatatakse avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi.

Lõige 3 sätestab, et keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse eest toetuse taotlemise korral täidab taotleja keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse kohta määruses sätestatud nõudeid kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, millel ta kasvatab avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi.

Lõige 4 sätestab, et keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse eest toetuse taotlemise korral täidab taotleja keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse kohta määruses sätestatud nõudeid kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, millel ta kasvatab maasikataimi.

Lõigetega 3 ja 4 on mõeldud, et kui toetuse taotleja kasvatab nii maasikat kui ka köögivilja, aga toetust taotleb ainult maasikakasvatuseks, siis peab ta käesoleva määruse kohaseid maasikakasvatuse nõudeid täitma kogu ettevõtte maasikakasvatuseks kasutataval maal, mis vastab paragrahvis 5 toodud nõuetele. Samas ei pea taotleja aga täitma käesolevas määruse kohaseid keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse nõudeid oma köögiviljamaal. Kui taotleja taotleb aga toetust nii keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuseks kui ka keskkonnasõbralikuks maasikakasvatuseks, siis peab ta käesoleva määruse paragrahvides 6–11 sätestatud nõudeid täitma kogu majapidamise

köögivilja- ja maasikakasvatuseks kasutataval paragrahvis 5 toodud nõuetele vastaval maal ka juhul, kui mingile osale sellest maast toetust ei taotleta.

Eelnõu §-ga 3 kehtestatakse toetuse ühikumäärad, mis lõike 1 kohaselt on ühe hektari maa kohta keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimetasvatuse tegevuse elluviimise eest 344 eurot aastas ja keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest 248 eurot aastas. Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimetasvatuse ühikumäära arvutuste tegemisel on kasutatud täiendavatest tegevustest (mullaanalüüsid, teenindusalade rohukamaras hoidmine) tulenevate lisakulutuste ning glüfosaatide kasutamise keelust tuleneva saamatajäänud tulu hindamise metoodikat. Keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse ühikumäära arvutuste tegemisel on kasutatud täiendavatest tegevustest (mullaanalüüsid, multši kasutamine, reavahede hooldamine) tulenevate lisakulutuste hindamise metoodikat. Nimetatud ühikumäärad kehtivad ka toetusõigusliku maaga külgnevate teenindusalade puhul. Kui teenindusala külgneb maaga, millel kasvatatakse avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi, makstakse teenindusalale toetust 344 eurot hektari kohta aastas. Kui teenindusala külgneb aga maaga, millel kasvatatakse maasikataimi, makstakse teenindusalale toetust 248 eurot hektari kohta aastas.

Lõike 2 kohaselt vähendab Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) juhul, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa enne vähendamisi ületab tegevuse liigile (s.t keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimetasvatuse ning maasikakasvatuse, samuti keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse kohta kokku) eelarveaastaks määratud summat, toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Õiguslik alus selleks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõikest 3. Toetuse eripärast tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamise mehhanism (kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga). Kui taotleja ei ole toetuse ühikumäära vähendamisega nõus, on tal õigus määratavast toetusest loobuda.

Lõike 3 kohaselt on *PRIA*-l õigus vähendada ühte või mõlemat lõikes 1 nimetatud toetuse ühikumäära.

Eelnõu §-dega 4 ja 5 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded, mis antud toetuse puhul jagunevad toetusõiguslikkuse nõueteks taotleja kohta ja toetusõiguslikkuse nõueteks maa kohta. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 4 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele toetuse andmise nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti. Vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73) artikli 35 lõikele 1 taotletud toetust ei maksta või see tühistatakse täielikult, kui toetusõiguslikkuse nõudeid ei täideta.

Eelnõu § 4 sätestab nõuded taotlejale. Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaime- ning maasikakasvatuse toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik (edaspidi *taotleja*). Kuna toetuse üheks eesmärgiks on tarbijatele tervisliku toidu (köögiviljade, ravim- ja maitsetaimede ning maasika) tagamine, siis toetatakse tootjaid, kes suurema tõenäosusega oma aiasaadusi ka müügiks kasvatavad ning seetõttu on taotlejate hulgast välistatud eraisikud.

Eelnõu § 5 sätestab nõuded toetusõigusliku maa kohta. Vastavalt lõikele 1 võib toetust taotleda vähemalt 0,3 hektari suuruse põllumajandusmaa kohta, mille kohta on taotleja võtnud keskkonnasõbraliku majandamise kohustuse arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamiseks ning mida ta kasutab avamaa köögivilja, lisa loetletud ravim- või maitsetaimede või maasikataimede kasvatamiseks.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetust võib taotleda ka avamaa köögivilja, lisa loetletud ravim- või maitsetaimede või maasikataimede kasvatamiseks kasutatava maaga külgneva kuni 15 meetri laiuse teenindusala (edaspidi *teenindusala*) kohta, mis vastab lõikes 1 sätestatud nõuetele, kuid millel ei kasvatata avamaa köögivilja, lisa loetletud ravim- või maitsetaimi või maasikataimi. Nimelt on aianduskultuuride kasvatamisel põllutöömashinate ümberpööramiseks vaja kuni 15 m teenindusalasid kummaski rea otsas. Samas ei ole teenindusalade jätmise kohustus, vaid võimalus. Näiteks kui taotleja toetusõigusliku maaga külgneb püsirohumaa, millel põllutöömashinaid ümber pööratakse, siis pole eraldi teenindusala rajada või jätta vaja.

Lõike 3 kohaselt on maa, mille kohta taotletakse toetust keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest, toetusõiguslik juhul, kui seal kasvatatavate maasikataimede miinimumtihedus on 20 000 taime hektari kohta. Istikute miinimumtiheduse määramisel ei arvestata teenindusala alla jäävat maad.

Lõike 4 kohaselt lähtutakse toetusõigusliku maa määratlemisel põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord” §-s 5 sätestatust.

Lõigetes 5–7 on sätestatud, milliste teiste arengukava pindalapõhiste toetustega hõlmatud maa kohta ei või käesoleva määruse alusel toetust taotleda.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuetele vastavuse järgimine. Nõuetele vastavus on süsteem, millega Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika teatud pindalapõhiste ja loomatoetuste täies mahus saamine on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Erinevate valdkondade nõudeid on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast. Toetuse saaja peab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal järgima põllumajandusministri 14. jaanuari 2015 määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning mis on avaldatud nii Põllumajandusministeeriumi, PRIA kui ka teiste kontrolliasutuste kodulehtedel. Nõuetele vastavust tuleb järgida kogu kalendriaasta vältel igal kohustuseaastal.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse baasnõuded. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 3 kohaselt võib keskkonnatoetusega hüvitada saamatajäänud tulu ja lisakulud ainult tulenevalt sellistest nõuetest, mis on rangemad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 VI jaotise I peatükis kehtestatud asjakohastest

kohustuslikest nõuetest, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670) artikli 4 lõike 1 punkti c teises ja kolmandas taandes sätestatud asjakohastest kriteeriumitest ja minimaalsetest tegevustest, asjakohastest väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse miinimumnõuetest ning muudest asjakohastest siseriikliku õigusega kehtestatud kohustuslikest nõuetest. Täpsemalt on baasnõute mõiste avatud komisjoni juhises „Technical elements of agri-environment-climate measure in the programming period 2014–2020” punktis 4.4. Baasnõudeid tuleb kogu kohustuseaasta jooksul täita kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses. Antud toetuse baasnõuded on järgmised: 1) taotleja peab kandma andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse; 2) põllumajandusministri 05. novembri 2013 määruse nr 62 „Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis“ kohaselt eelneb taimekaitsevahendi kasutamisele taimekahjustajate seire, mille kohta peab taotleja tegema kande põlluraamatusse põllul tehtud tööde loetellu, nimetatud baasnõue kehtib ainult keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse toetuse taotlemise korral. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib arvestada maaelu arengu ja põllumajanduse valdkonna konsulentide soovitusi, teaduslikult põhjendatud hoiatus-, prognoosimis- või varase diagnoosimise süsteemide andmeid. Seire nõue loetakse täidetuks, kui põlluraamatust on näha, et enne taimekaitsetööde teostamist on tehtud tõrjevajaduse hindamine, kirja on pandud seire tegemise kuupäev ja seire tegemise käigus tuvastatud taimekahjustajad.

Eelnõu §-s 8 on toodud koolituse nõuded. Lõike 1 kohaselt peab taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse tegevuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse esmakordse elluviimise kohustuseaasta 1. detsembriks olema osalenud Põllumajandusministeeriumi korraldatud keskkonnasõbraliku aianduse koolitusel. Lõike 2 kohaselt arvestatakse keskkonnasõbraliku aianduse koolitusena alates 2015. aastast toimunud koolitusi. Keskkonnasõbraliku aianduse koolituse kestvuseks on vähemalt kuus akadeemilist tundi. Koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade toetusesaamise nõuetest, peamistest taimehaigustest ja -kahjuritest ning bioloogilise mitmekesisuse elementidest. Kui taotleja on keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse elluviimise toetuse nõudena juba keskkonnasõbraliku aianduse koolituse läbinud, siis läheb koolitusena arvesse eelpoolnimetatud koolitus ja uuesti taotleja keskkonnasõbraliku aianduse koolitust läbima ei pea.

Eelnõu § 9 sätestab mullaproovide nõuded.

Lõike 1 kohaselt korraldab taotleja toetusõigusliku maa, millel kasvavad need kultuurid, mille kohta ta toetust taotleb, kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt esimese kohustuseaasta 2. maiks. Kuna määruses on toetusõiguslikud nii maa, millel kasvatatakse avamaa köögivilja või lisa loetletud ravim- või maitsetaimi, kui ka maa millel kasvatatakse maasikataimi, siis on täpsustatud, et mullaproovid tuleb teha vaid selle toetusõigusliku maa kohta, millel kasvavad need kultuurid, mille kohta taotleja toetust taotleb. Ehk kui toetust taotletakse ainult keskkonnasõbralikuks maasikakasvatuseks, tuleb mullaproovid võtta ainult sellelt toetusõiguslikult maalt, millel kasvatatakse maasikataimi. Kui toetust taotletakse ainult keskkonnasõbralikuks köögivilja-,

ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuseks, tuleb mullaproovid võtta kogu toetusõiguslikult maalt, millel kasvatatakse avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi.

Lõige 2 sätestab, et kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla taimede omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks.

Lõike 3 kohaselt korraldab taotleja mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni kolme hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata taimede omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisaldust. Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui lõikes 2 sätestatud ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll taimede omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisalduse kohta.

Lõike 4 kohaselt kasutatakse taimede omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase ja mangaani sisalduse määramiseks Mehlich 3 meetodit ja taimede omastatava boori sisalduse määramiseks B – Bergeri või Truogi meetodit.

Lõige 5 sätestab, et kui taotlejal on toetusõiguslikku maad vähem kui 3 hektarit, saadetakse laboratooriumisse vähemalt üks mullaproov.

Lõike 6 kohaselt peavad laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

Eelnõu §-s 10 on toodud keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse tegevuse nõuded.

Lõike 1 kohaselt ei tohi taotleja toetusõiguslikul maal, millel ta kasvatab köögivilja, ravim- ja maitsetaimi, kasutada kohustuseaastal glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid. See nõue on rangem kui keskkonnasõbraliku majandamise toetuse glüfosaadikeelu nõue, kus glüfosaati sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamine on keelatud tärkamisest kuni saagi koristamiseni. Taotleja peab arvestama, et nõude rikkumiseks loetakse ka juhtu, kui nõude kontrollimiseks võetud mullaproovist leitakse glüfosaadijääki, seega on mõistlik glüfosaati mitte kasutada ka köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatusele eelneval aastal.

Lõike 2 kohaselt hoiab taotleja teenindusala kohustuseaastal kuni põllumajanduskultuuri koristamiseni rohukamaras, kusjuures rohu kõrgus ei tohi ületada 30 cm.

Eelnõu §-s 11 on toodud keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse nõuded.

Vastavalt lõikele 1 kasutab taotleja maal, millel kasvatab maasikataimi, maasikaridade peal multši. Multši tuleb kasutada alates istandiku rajamisest ja see peab olema põllul kogu vegetatsiooniperioodi jooksul.

Lõike 2 kohaselt hoiab taotleja maal, millel kasvatab maasikataimi, maasika reavahed multšiga kaetuna või niidetud rohukamaras. Kogu põllul, sealhulgas teenindusalal, ei tohi rohu kõrgus ületada 30 cm.

Lõike 3 kohaselt valib taotleja multšimaterjali ise. Näiteks võib kasutada puukoort, saepuru, põhku, kilet jms.

Eelnõu § 12 reguleerib põllumajandusliku majapidamise üleandmist. Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtja võib teavitada majapidamise ülevõtmisest PRIA-t

ajavahemikul 22. maist kuni 1. septembrini ning kui ta taotleb toetuse maksmist, makstakse toetus temale.

Eelnõu § 13 sätestab taotlusele esitatavad nõuded ja taotluse esitamise tähtaja.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemiseks PRIA-le ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu:

1) samad andmed, mis on kehtestatud maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 esitatud vormis;

2) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, põllumassiivi kaardi, millele on märgitud punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid ja piirid;

3) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kandmata põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, punktis 2 nimetatud põllumassiivi kaardi asemel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud lõike 1 punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemisel elektrooniliselt ühise taotluse kõikide pindalatoetuste kohta samal ajal. Viimastel aastatel on e-PRIAt tõhusalt arendatud ning on suurenenud taotlejate hulk, kes esitavad oma taotlused e-PRIA vahendusel. 2014. aastal esitas 78% keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatest, kelle poolt taotletud pind moodustas 87% kogu keskkonnasõbraliku majandamise toetuse alusest maast, oma taotluse e-PRIA kaudu. E-PRIA kaudu taotlemine hoiab kokku aega, aitab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam. E-PRIAs on paljud väljad eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed kontrollid PRIA erinevate registritega.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 13 on ette nähtud võimalus esitada toetuse taotlus teatava hilinemisega ning on reguleeritud ka tagajärjed taotluse hilisema esitamise eest. Taotluse esimisega hilinemisel kuni 25 kalendripäeva võib taotlusi vastu võtta, kuid siis vähendatakse toetust arvestusega 1% iga hilinenud tööpäeva eest.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 76 lõike 3 punkti 2 kohaselt peab taotleja taotlust menetlevat asutust viivitamata toetuse taotluses esitatud andmetes toimunud muudatusest või ilmnenu asjaolust, mis võib mõjutada toetuse taotluse kohta otsuse tegemist, teavitama.

Eelnõu § 14 sätestab taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja toetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust.

Lõike 2 kohaselt kontrollivad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõikes 1 nimetatud asutused (PRIA ning oma pädevuse piires Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ning Keskkonnainspeksioon) §-s 6 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõike 3 kohaselt teeb taotleja lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näitab vajaduse korral ette põllu piiri.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse toetuse vähendamine. Selle kohaselt otsustab PRIA toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014

sätetatud alustel ja korras. Toetuse vähendamine võib olla põhjustatud erinevat tüüpi nõuetele mittevastavusest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 II lisas on sätestatud artikli 28 alusel antavate kõigi toetuste kohta lubatud maksimaalne toetussumma ühe hektari kohta. Selle ületamisel vähendab PRIA taotletud toetust toetuse maksimaalset suurust ületava osa võrra. Erinevate ühikumääradega toetuste kombineerimisel on selline maksimaalse toetussumma ületamine pigem teoreetiline.

Kui taotleja esitab taotluse pärast taotluse esitamise tähtpäeva, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 13 kohaselt. Kui PRIA on kontrolli käigus teinud kindlaks, et maa tegelik pindala erineb taotlusel märgitud pindalast, ja kui taotleja ei esita kõiki § 13 lõikes 1 sätestatud andmeid põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, kuid mille kohta ta ei taotle toetust, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklite 16 ja 19 kohaselt. Kui PRIA, Põllumajandusamet, Keskkonnainspeksioon või Veterinaar- ja Toiduamet on tuvastanud §-s 6 nimetatud nõuetele vastavuse alase rikkumise, siis otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklite 38–41 ja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklite 73–75 kohaselt. Kui kontrolli käigus on kindlaks tehtud, et taotleja on rikkunud §-s 7 nimetatud baasnõudeid või §-des 8–11 nimetatud nõudeid, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 kohaselt rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades.

Rikkumise raskusaste, ulatuse, kestuse ja kordumise mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikes 3. Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja aasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogse meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine. Lõike 1 kohaselt teeb PRIA taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks.

Lõike 2 kohaselt jätab PRIA taotluse rahuldamata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse toetuse maksmise kord, mille kohaselt teeb PRIA toetuse maksmise või sellest keeldumise otsuse sellise tähtaja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva aasta 30. juuniks.

Eelnõu § 18 kehtestab rakendussätted. Vastavalt lõikele 1 kohaldatakse §-s 9 sätestatud mullaproovide nõudeid alates 2016. aastast.

Lõike 2 kohaselt ei kohaldata § 9 lõikes 4 nimetatud nõuet mullaanalüüside meetodite kohta nende mullaproovide suhtes, mis on võetud enne käesoleva määruse jõustumist. Nimetatud erisus on vajalik, sest eelmise perioodi keskkonnasõbraliku majandamise toetuse määruses ei olnud mullaanalüüside meetodid reguleeritud.

Lõige 3 sätestab, et 2015. aastal on § 13 lõikes 1 sätestatud ajavahemik 7. maist kuni 25. maini ehk siis taotlusperioodi algus on lükatud tavapäraselt 2. mailt 7. maini. Pindala- ja

loomapõhiste toetuste taotlemise alguskuupäeva edasilükkamine 2015. aastal on tingitud Euroopa Liidu 2014–2020 eelarve- ja programmiperioodi seadusandluse viibimisest ning sellest tulenevast siseriiklike õigusaktide hilinemisest (rakendusmääruste vastuvõtmise ja nende avaldamise/jõustumise ning taotlemise tavapärase alguskuupäeva vahele ei jää piisavalt aega).

Lõige 4 sätestab, et 2015. aastal on § 12 lõikes 2 sätestatud ajavahemik 26. maist kuni 1. septembrini. Taotluste vastuvõtmise alguskuupäeva edasilükkamisest tulenevalt lükkub 2015. aastal edasi ka põllumajandusliku majapidamise üleandmisest teatamise kuupäev ehk komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemiku alguskuupäev. 2015. aastal on selleks 26. mai ehk üks päev pärast taotluste vastuvõtmise tähtaja möödumist.

Eelnõu lisa kehtestab ravim- ja maitsetaimeliigid, mille kasvatamiseks makstakse keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse toetust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73) ning komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse elluviimisega suurendatakse eeldatavasti vähemalt 135 aiandustootja keskkonnateadlikkust ning soodustatakse keskkonnasõbralike praktikate kasutamist ca 850 hektaril avamaa köögivilja, ravim- ja maitsetaimede ning maasika alusel maal. Toetuse rakendamisel väheneb taimekaitsevahendite kasutamine, säilib bioloogiline mitmekesisus, väheneb toitainete leostumine mullast ning tarbijateni jõuavad tervislikumad köögiviljad, ravim- ja maitsetaimed ning maasikas.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Keskkonnasõbraliku aianduse toetust rahastatakse arengukava peatüki 10.3.8 kohaselt 75% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist ning 25% ulatuses Eesti riigi eelarvest. Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1

kohaselt 3 878 000 eurot, eraldi eelarvet keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse ning maasikakasvatuse kohta ette nähtud ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Toetuse nõuete väljatöötamiseks olid kaasatud PRIA, Põllumajandusamet, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Aiandusliit, Eesti Maaülikool ja Eesti Keskkonnaiühenduste Koda.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises kooskõlastamise süsteemis EIS. Mõlemad ministeeriumid kooskõlastasid eelnõu märkusteta. Eelnõu saadeti informatsiooniks ka arengukava seirekomisjonile.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler